

Oslo, 17.09.21

Til: Utviklingsminister Dag Inge Ulstein
Lise Albrechtsen, leder av den norske delegasjonen
Den norske delegasjonen til UNFSS 2021

Kjære, utviklingsminister Dag Inge Ulstein og den norske delegasjonen til UNFSS 2021

Vi oversender herved ForUM-fellesskapets posisjonsnotat til UNFSS. Vi håper at dere finner innspillene interessante og at dere vil ta dem aktivt i bruk under toppmøtet den 23. september samt i det videre arbeidet for å fremme bærekraftige matsystemer.

Posisjonsnotat til Norges posisjon under UNFSS 2021

Forum for utvikling og miljø (ForUM) er et nettverk for over 50 norske organisasjoner, som i fellesskap ønsker å fremme følgende bekymringer og forslag til toppmøtet den 23. september 2021:

FNs generalsekretær António Guterres har invitert til et globalt toppmøte om bærekraftige matsystemer 23. september i New York der hensikten er å fremme nye tiltak som skal endre måten verden produserer og forbruker mat på.

Dagens globale matsystem har store utfordringer. Hele 811 millioner mennesker lever i sult, nesten to milliarder mennesker lever med overvekt eller fedme og omtrent 1 av 4 opplever matusikkerhet. Det industrielle fiske og jordbrukets høye klimagassutslipp, avskoging og bidrag til tap av naturmangfold, svekker matproduksjonen og matsystemet. Særlig går dette utover småskalaprodusenter og verdens fattigste. Gjort med riktige metoder kan derimot matproduksjonen bidra positivt til miljøet, få mennesker ut av sult og fattigdom, øke matsikkerheten, sikre tilgang til sunn og bærekraftig mat, og gi mennesker trygge og gode liv med god helse. Det er med andre ord ingen tvil om viktigheten av at verden samles for å skape et nytt, bærekraftig og rettferdig matsystem.

ForUM mener at Norge må:

- Fremme gode løsninger for framtidens matsystem, både under og etter mattoppmøtet.
- Være en pådriver for demokratiske og rettferdige prosesser.

- Bidra med en rettferdig andel finansiering til klimatilpasning og tap og skade til landbruk i Sør.
- Ta kritikken mot UNFSS på alvor og ta til orde for en plenumsdebatt hvor kritikken diskuteres.

Sammenheng med FNs toppmøter på klima og natur

Toppmøtet om matsystemer må sees og forstås i sammenheng med Klimakonferansen i Glasgow i november (COP26) og naturforhandlingene våren 2022 (COP15). Ved å finne fellesløsninger og initiativ vil vi styrke systemforståelsen og få en bredere front og positive synergier. Det å se toppmøtene i sammenheng ble påpekt av flere under pre-summiten.

ForUM mener at:

- De norske delegasjonene for de ulike toppmøtene må samarbeide om tiltak, vedtak og oppfølging både i forkant av og etter UNFSS og andre toppmøter, både nasjonalt og internasjonalt. Tiltak som 30% vern av natur og økt karbonlagring i jord og skog er eksempler på konkrete tiltak som er svært viktig for alle tre prosesser.
- Resultater fra arbeidet med KJWA under FNs klimakonvensjon, må rapporteres på og ses i sammenheng med UNFSS- prosessen.
- Norge må fremme ambisiøse mål og tiltak i samsvar med bærekraftsmålene.
- Internasjonal klima- og naturfinansiering må økes betraktelig. Kostnadene fra klimaendringer og tap av naturmangfold må reflekteres i lands planer og budsjetter.
- Andelen bistand til landbruket må økes.
- Et bærekraftig og rettferdig matsystem må være internasjonalt samstemt.

Sikre menneskerettigheter og miljø

UNFSS har fått kritikk, både i forkant av og under pre-summiten fra blant annet Civil society mechanism (CSM). En rekke aktører og forskere har

[uttrykt bekymringer](#) for at UNFSS- prosessen ikke har vært hensiktsmessig, blant annet av [Jeffrey Sachs](#).

Flere har kritisert at globale forsyningskjeder og internasjonal handel har fått for stor plass, fremmet av land som USA, Japan og Korea, samt store internasjonale selskaper. Under CSM, kom det [frem at store selskaper](#), som Bayer og Nestle har hatt en betydelig rolle i UNFSS. Dette gir en risiko for at selskapenes interesser overskygger hensynet til matsikkerhet, helse og miljø.

ForUM mener at:

- Norge må være en tydelig stemme for at endringene i matsystemet må gagne småprodusenter og folket, ikke storselskaper.

Det er uakseptabelt at menneskerettigheter har en så liten plass i oppsummeringen og resultatene fra pre-summit. Retten til mat er sentral i CFS sine verdier og i FAO sitt charter. Vi vet at rettighetsperspektivet er under press fra mange hold i dagens multilaterale matsystem. Det er uheldig at (CFS) med all sin kunnskap, nettverk og erfaring ikke er en hovedaktør for UNFSS. Dette svekker toppmøtets troverdighet og muligheten til å få til et godt sluttresultat.

ForUM mener at:

- Norge må forsvare retten til mat som et grunnleggende prinsipp for arbeidet med å forbedre verdens matsystemer.
- Hensynet til menneskerettigheter og miljø må vektlegges høyt i sluttdokumentet fra toppmøtet.
- CFS er FNs organ for forhandlinger om matsystemer, og har en veletablert struktur for deltagelse. CFS må styrkes gjennom FSS prosessen, ikke svekkes. Norge må støtte CFS som det legitime organet for FN-ledede forhandlinger og diskusjoner om mat, matsikkerhet og ernæring i årene som kommer.
- Norge bør støtte løsningsforslaget til Universal Food Access i AT5, som inkluderer urfolkshensyn og tradisjonell kunnskap,

Inkludering av sivilsamfunn, urfolk, ungdom og kvinner

Selv om mattoppmøtet offisielt skal være folkets toppmøte og til tross for en rekke åpne dialogmøter, har ikke prosessen vært åpen nok, eller på “folkets” premisser.

Digitale møter har ført til at stemmer fra sør, spesielt fra rurale områder eller urfolk, er svekket. Manglende eller ustabil internettilgang har gjort det vanskelig for mange å delta på møtene. Digitale møter vanskeliggjør også muligheten for sivilsamfunnets kontakt med nasjonale delegasjoner.

ForUM mener at:

- Den norske delegasjonen må ta til orde for en styrket deltakelse fra sivilsamfunnet, og særlig fra det globale Sør, i prosessene som etter toppmøtet.
- Norge må være en aktiv stemme for å hensynta at marginaliserte grupper høres. Norge bør referere til erklæringen fra Arctic Indigenous Peoples til FSS-prosessen som Sametinget har vært med på.
- Viktige møter må være åpne og taletiden til organisasjonene, sikres.
- Norge må snakke for en inkluderende digital organisering som muliggjør digital deltakelse.
- Sivilsamfunnet, og særlig urfolk, ungdom, kvinner og andre marginaliserte grupper, må anerkjennes som en del av løsningen og inkluderes på en reell måte både i prosess, tiltak og videre oppfølging.
- Arbeidet med likestilling og inkludering i forbindelse med bærekraftsmålene generelt, og matsystemet spesielt, må styrkes. Småbønder og urfolk må få økt makt og posisjon under mattoppmøtet, i internasjonale handelsprosesser og gjennom lovverk.
- Bestemmelsen om hvem som skal representere ulike grupper må tas innad i relevante fora, ikke avgjøres av FN-systemet. Dette for å sikre at de som påvirkes av vedtaket er direkte representert.

Fokus på ernæring og forebygging av ikke-smittsomme sykdommer

Allerede før covid-19 sto de ikke-smittsomme sykdommene for mer enn 70 prosent av verdens dødsfall. Andelen som dør for tidlig (mellom 30-70 år) er størst i lav- og middelinntektslandene. Pandemien har også vist at det er

nettopp mennesker med disse sykdommene som har vært mest sårbare for smitte og et dårlig utfall.

En håndfull risikofaktorer er de største bidragsyterne til disse sykdommene og et usunt kosthold kommer på topp tre i den [globale sykdomsbyrde-studien](#) (sammen med tobakk og høyt blodtrykk). Bærekraftsmål 3.4 forplikter alle land til å redusere den for tidlige dødeligheten av disse sykdommene med en tredel innen 2030. Norge var først i verden med en bistandsstrategi på dette område. Strategien Bedre Helse – Bedre Liv (2020 til 2024) sier at Norge skal arbeide for å styrke oppmerksomheten om de ikke-smittsomme sykdommene i internasjonal utviklings- og helsepolitikk og lede an for å sikre handling i lavinntektsland.

Underernæring og veksthemming er fremdeles et problem i de fattigste landene, samtidig som forekomsten av overvekt og fedme hos barn øker over hele verden. I 2030 anslås det at 254 millioner barn og unge i alderen 5-19 år vil lide av fedme og opp mot 2 milliarder mennesker i verden er overvektige i 2030. Selv om utviklingen ser ut til å gå i riktig retning i noen høyinntektsland, øker forekomsten raskt i Asia og Afrika. I 2018 bodde om lag tre fjerdedeler av alle overvektige barn under fem år i Asia og Afrika. Siden 2000 har tallet i Afrika økt med 44 prosent.

ForUM mener at:

- Norge må være en aktiv og tydelig stemme under UNFSS for bedre ernæring, forebygging og reduksjon av risiko for overvekt, fedme og NCDs, som hele verden er rammet av. Denne utviklingen har nær sammenheng med matsystemene våre, der prosessert mat med mye kalorier, sukker, fett og salt erstatter et råvarebasert kosthold.
- Det må igangsettes konkrete tiltak i ulike sektorer, der regulering, beskatning og strukturelle tiltak vil være viktig, gjerne med fokus på barn og unge. Effektiv ernæringspolitikk og forebygging av ikke-smittsomme sykdommer kan ofte gå på tvers av sterke næringsinteresser.
- Norge må ta til orde for at verden trenger sterke stater som ikke overlater til næringsinteressene å regulere seg selv.
- For å nå målet om null sult, bedre ernæring og styrke matsystemene, må vi inkludere alle matkilder i et sluttdokument, både fra land og

vann, og der akvatisk mat (all mat fra hav, elver og innlandsvann) kan spille en sentral rolle i å brødfø befolkningen.

- Norge må bruke sin posisjon som leder av det globale nettverket “Sustainable food from the oceans and inland waters for food security and nutrition” til å sikre at akvatisk mat blir en del av den bærekraftige løsningen for bekjempelse av sult og fattigdom. Norges egen oppdrettsnæring må raskt bli bærekraftig, for eksempel med fôrressurser, og påvirkning av natur og miljø.

Oppfølging og videre tiltak

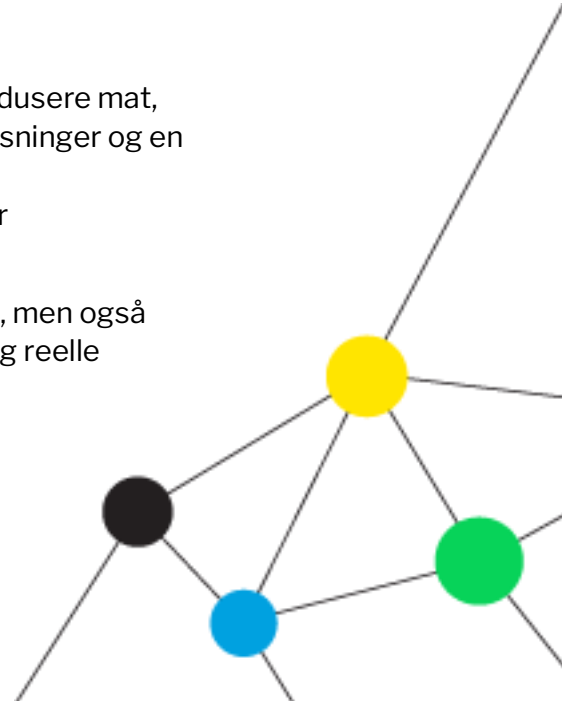
I forkant av mattoppmøtet ble det fremmet en rekke ‘game changing solutions’ som tiltak for å bedre matsystemet. Noen av forslagene kommer direkte fra selskaper som drives av en økonomisk egeninteresse og fremmer ikke nødvendigvis bærekraftige- og sosialt inkluderende tiltak. Det er derfor svært viktig å støtte de forslagene som virkelig spiller på lag med matsikkerhet, og med trygg og sunn mat for alle og formiljøet.

Norge har vist støtte til to gode og systematiske forslag som bør styrkes videre. **Det første** er satsingen på småbønder og deres rett til å eie og bruke egne såfrø og korn som er tilpasset dereslokalemiljø. En aktiv støtte til og styrking av lokale systemer for frøbevaring, oppformering, forskning og kunnskapsformidling knyttet til gamle eller lokale matplanter i Sør, er svært viktig og kan bidra til å motvirke de store multinasjonale selskaperes makt og innflytelse på et så viktig område som tilgang og eierskap til egne såfrø.

ForUM mener at:

- For at småbønder skal ha en reell mulighet til å kunne produsere mat, må det satses på utvikling og støtte til ulike samarbeidsløsninger og en agronomi som krever små innkjøp av innsatsfaktorer.
- Gode samarbeidsmodeller bør baseres på ulike former for samvirkeselskap.

Også eierskap til jorda er svært viktig for å kunne produsere mat, men også for å få tilgang til lån og kredittmuligheter. Manglende formelle og reelle

landrettigheter skaper store utfordringer i mange land for bønder generelt og kvinner spesielt.

ForUM mener at:

- Norge må aktivt jobbe med å styrke eierskap til jord, og tilgang til lån/kredittmuligheter, og særlig for kvinner.

Det andre konkrete forslaget Norge bør støtte aktivt omhandler 'home grown school feeding'. Dette er et tiltak som viser hvordan man kan aktivt kan ivareta flere mål samtidig. Man styrker lokal matproduksjon og gir matprodusentene økt trygghet, samtidig som det kan redusere både sult og sosiale forskjeller, samt bedre læringsmiljøet på skolene. Norge bør gi klar støtte til disse initiativene videre.

ForUM mener at:

- Norge bør bruke erfaringene fra «home grown school feeding» og gi sin støtte til og styrke lokal matproduksjon generelt og i krisesituasjoner spesielt. (ref humanitære kriser der bruk av lokale produsenter kan bidra til arbeid og inntjening i stedet for at mat fra utlandet dumpes og ødelegger det lokale markedet).
- For å nå målet om null sult, bedre ernæring og å styrke matsystemene, må vi inkludere alle matkilder i et sluttdokument, både fra land og vann, og der akvatisk mat (all mat fra hav, elver og innlandsvann) kan spille en sentral rolle i å brødfø befolkningen.

Organisering

Grupper som er sentrale i å fremme matproduksjon og for å begrense konsekvensene av klimaendringene, er ofte svakt organiserte. Når småskalabønder, fiskere og entreprenører organiserer seg i samvirker eller forretningsenheter, ser vi at de får større makt i markedet og overfor lokale myndigheter. Produktivitet og kvalitet forbedres og behovet for mellommenn reduseres, noe som også gjør at lønnsomheten fra salg av varene økes.

ForUM mener at:

- Norge bør derfor ha et særlig fokus på å styrke og forbedre organiseringen av små- og mellomstore produsenter.

Utover enkelttiltak og prosjekter som fremmes under game changing solutions, er det et større behov for restrukturering av matsystemet. Noe bør som nevnt følges opp i samarbeid med andre toppmøter, samtidig bør Committee on World Food Security (CFS) være en aktiv part.

ForUM mener at:

- Det bør nedsettes en ekspertgruppe, gjerne under HLPE, som analyserer utfallet av UNFSS, og kommer med anbefalinger til det videre arbeidet CFS.
- Norge må sikre en samstemt politikk for et bærekraftig og rettferdig matsystem. Det må føres en nasjonal landbruks- og miljøpolitikk i tråd med definisjonen av et bærekraftig matsystem og gode tiltak fra mattoppmøtet.

Vennlig hilsen

Kathrine Sund-Henriksen

Daglig leder av ForUM

